

Iwa Kuchciak

Wykorzystanie rajów podatkowych w celu zwiększenia wartości przedsiębiorstwa

---

Studia i Prace Wydziału Nauk Ekonomicznych i Zarządzania 6, 349-361

2008

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Iwa Kuchciak

WYKORZYSTANIE RAJÓW PODATKOWYCH W CELU ZWIĘKSZENIA WARTOŚCI PRZEDSIĘBIORSTWA

„Każdy człowiek ma prawo, jeżeli tylko tego chce, prowadzenia swoich spraw w ten sposób, że zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa, zapłaci podatek niższy, niż powinien, gdyby tego nie uczynił”¹

Wprowadzenie

Podmioty gospodarcze szczególną wagę przykładają do prowadzenia polityki podatkowej mającej na celu optymalizację obciążeń podatkowych. Jednym z bezpośrednich efektów obniżenia zobowiązań podatkowych jest zwiększenie wartości przedsiębiorstwa.

Przede wszystkim zmniejszone koszty podatkowe powodują wzrost wolnej kwoty środków pieniężnych posiadanych przez przedsiębiorstwo, która może zostać przeznaczona na jego rozwój i zwiększenie przewagi rynkowej. Podstawową rolę odgrywa przy tym fakt, iż zredukowanie wysokości opodatkowania jest możliwe przy wykorzystaniu metod i technik zgodnych z przepisami prawa podatkowego. Granice takiego legalnego obniżania zobowiązań podatkowych wyznaczone są przez prawo podatkowe.

Celem artykułu jest przedstawienie jednego ze sposobów obniżenia obciążeń podatkowych podmiotów gospodarczych, nie naruszającego przepisów prawnych, polegającego na wykorzystaniu rajów podatkowych. Zostanie on zreali-

---

¹ Lord Tamlin w uzasadnieniu decyzji Izby Lordów w sprawie Duke of Westminster vs. CIR, 1935.

zowany poprzez przedstawienie oferowanych przez raje korzyści wpływających na zwiększenie wartości przedsiębiorstwa.

1. Metody zmniejszania wysokości obciążeń podatkowych

Zjawiskiem bezpośrednio związanym z opodatkowaniem podmiotów gospodarczych jest ich dążenie do zoptymalizowania ciążących na nich zobowiązań podatkowych. Wraz z rosnącym fiskalizmem państwa narastające staje się dążenie przedsiębiorstw do zmniejszenia obciążeń fiskalnych. Może ono przybierać dwie podstawowe postacie.

Pierwszą z nich jest uchylanie się od opodatkowania (*tax evasion*). Polega ono na formalnym naruszeniu przepisów prawa i można je zdefiniować jako „świadome i niezgodne z prawem działanie podatnika zmierzające do obejścia podatków nakładanych na dochody pochodzące z legalnych źródeł”².

Podmioty gospodarcze, podejmując decyzję o wykorzystaniu metod sprzecznych z prawem w celu zredukowania obciążeń podatkowych, powinny liczyć się z konsekwencjami takiego działania. Dlatego uchylanie się od opodatkowania ma najczęściej miejsce w sytuacji, gdy stawka podatkowa od wskazanego dochodu przekracza wysokość ewentualnych sankcji z powodu niewykazania dochodu.

Drugą podstawową formą wykorzystywaną w zmniejszaniu obciążeń podatkowych jest unikanie opodatkowania (*tax avoidance*). Nie wymaga ono naruszenia prawa i należy je rozumieć jako zgodną z obowiązującym prawem celową redukcję zobowiązań podatkowych do poziomu oraz formy bardziej korzystnej dla podatników³.

Najczęściej wykorzystywaną metodą uniknięcia opodatkowania przez podmioty gospodarcze jest wyszukiwanie luk w systemie podatkowym. Zazwyczaj w tym celu wykorzystywane jest profesjonalne doradztwo podatkowe. Wśród pozostałych sposobów można wymienić podjęcie działań zmierzających do zmiany kwalifikacji prawnej dochodu podlegającego opodatkowaniu na dochód nieopodatkowany lub też finansowanie spółki córki za pomocą pożyczek.

² Zgodnie z polskim kodeksem karnym skarbowym *tax evasion* oznacza przestępstwo i wykroczenie skarbowe przeciwko obowiązkom podatkowym. Ustawa z 10 września 1999 r. Kodeks karny skarbowy (Dz. U. z 1999 r. nr 83, poz. 930 z późniejszymi zmianami).

³ J. Głuchowski, *Państwo opiekuńcze i wolnorynkowe – aspekty podatkowe*, w: *Wybrane zagadnienia teorii oraz praktyki finansów*, pod red. J. Nowakowskiego, J. Ostaszewskiego, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, Warszawa 2005, s. 118-120.

Patrząc z punktu widzenia instrumentów prawnych umożliwiających zmniejszenie zobowiązań podatkowych, można wyróżnić następujące formy unikania opodatkowania:

- wybór najkorzystniejszej formy opodatkowania polegającej na dostosowaniu rodzaju prowadzonej działalności gospodarczej do warunków opodatkowania,
- wykorzystanie luk w ustawodawstwie oraz ulg i zwolnień,
- stosowanie przez przedsiębiorstwo strategii kosztowej – umożliwiającej zwiększenie kosztów uzyskania przychodów, a tym samym zmniejszenie podstawy opodatkowania,
- reinwestowanie uzyskanych dochodów,
- wykorzystanie cienkiej kapitalizacji opierającej się na finansowaniu spółek zależnych pożyczkami zamiast podnoszenia ich kapitałów własnych⁴.

W praktyce ze względu na swoją neutralność, wynikającą z niewskazywania bezpośrednio na skutek, jakim jest zredukowanie obciążeń podatkowych, bardzo często wykorzystuje się pojęcie stanowiące synonim unikania opodatkowania, jakim jest planowanie podatkowe (*tax planning*). W przypadku relacji międzynarodowych jest to termin: międzynarodowe planowanie podatkowe (*international tax planning*)⁵.

W planowaniu podatkowym nie występują praktycznie żadne wzorce uniwersalne, które można zastosować w każdej sytuacji i wobec każdego podmiotu gospodarczego. Międzynarodowe planowanie podatkowe podlega zmianom wynikającym z ewolucji systemów prawnych i ich obserwacja powoduje powstawanie coraz to nowych i bardziej skomplikowanych metod optymalizacji podatkowej. Z tych względów skuteczna optymalizacja podatkowa wymaga:

- specjalistycznej znajomości prawa podatkowego oraz orzecznictwa,
- bardzo dobrej znajomości zasad rachunkowości,
- doświadczenia w praktycznym zastosowaniu planowania podatkowego,
- sprawdzonej metodologii optymalizacji przypominającej o istniejących możliwościach i zapewniającej kompletność podejścia⁶.

⁴ A. Gołdyn, *Formy ucieczek przed podatkiem*, „Monitor Podatkowy” 7/1996, s. 205-207.

⁵ Niektórzy autorzy próbują dokonać rozróżnienia pomiędzy unikaniem opodatkowania a planowaniem podatkowym. Opierają się w tym celu na interpretacji prawa podatkowego i umowach dwustronnych o unikaniu podwójnego opodatkowania. H. Hamaekers, K. Holmes, J. Głuchowski, T. Kardach, W. Nykiel, *Wprowadzenie do międzynarodowego prawa podatkowego*, Wydawnictwo Prawnicze Lexis Nexis, Warszawa 2006, s. 63.

⁶ J. Koziański, *Buduj wartość firmy tam, gdzie inni widzą tylko koszty*, w: *Podatki 2007: nowe możliwości i trendy w optymalizacji podatkowej w firmie*, [webapp01.ey.com.pl/.../resources/optimalizacja_podatkowa_HBR.pdf/\\$FILE/optimalizacja_podatkowa_HBR.pdf](http://webapp01.ey.com.pl/.../resources/optimalizacja_podatkowa_HBR.pdf/$FILE/optimalizacja_podatkowa_HBR.pdf), stan na 22.05.08, s. 3-5.

W przypadku podjęcia decyzji o optymalizacji podatkowej niezbędna jest znajomość przepisów podatkowych i sposobu ich stosowania, a zwłaszcza egzekwowania przez organy skarbowe. Ważne jest też przewidywanie, jaką interpretację przyjmą organy skarbowe. Konieczne jest zastosowanie jak najwłaściwszych instrumentów zabezpieczających daną transakcję przed ryzykiem podatkowym⁷.

2. Charakterystyka obszarów uznanych za raje podatkowe

Szczególną popularność w optymalizowaniu zobowiązań podatkowych na skalę międzynarodową zyskało wykorzystanie rajów podatkowych. Polskie przepisy prawa podatkowego nie definiują pojęcia rajy podatkowego. W ustawie o podatku dochodowym można jedynie odnaleźć termin „kraj lub terytorium stosujące szkodliwą konkurencję podatkową”⁸.

Krajowe regulacje prawne w kwestii rajów podatkowych opierają się w znacznej mierze na wytycznych i postanowieniach międzynarodowej organizacji najbardziej zaangażowanej w zwalczanie szkodliwych systemów podatkowych, jaką jest OECD. Za raj podatkowy uważa ona „obszar, w którym istniejący system prawny umożliwia podmiotom zagranicznym redukcję obciążeń podatkowych w ich macierzystym kraju”.

Poza liberalnym systemem podatkowym raje podatkowe charakteryzują się też innymi cechami sprawiającymi, iż są one atrakcyjnym miejscem lokalizacji działalności. Należą do nich: brak obowiązku przejrzystości przepisów podatkowych i efektywnej wymiany informacji, liberalny system prawny zapewniający swobodę zakładania i funkcjonowania podmiotów gospodarczych, istnienie ścisłej tajemnicy bankowej dotyczącej posiadacza rachunku oraz dokonywanych na nim operacji, brak obowiązku prowadzenia działalności w rajy podatkowym oraz minimalna wysokość inwestycji lub szczególnie niski poziom zatrudnienia w porównaniu do wartości dokonywanych transakcji⁹.

⁷ J. Kędzior, A. Tałasiewicz, *Jak skutecznie i bezpiecznie wdrożyć optymalizację podatkową?*, w: *Podatki 2007: nowe możliwości i trendy w optymalizacji podatkowej w firmie*, op. cit. s. 15-17.

⁸ Ustawa z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych (Dz. U. z 2000 r. nr 54, poz. 654 z późn. zm.), art. 9a oraz Ustawa z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz. U. z 2000 r. nr 14, poz. 176 z późn. zm.), przepis art. 25a.

⁹ *Harmful Tax Competition. An Emerging Global Issue*, [http://www.oecd.org /dataoecd/33/0/1904176.pdf](http://www.oecd.org/dataoecd/33/0/1904176.pdf), stan na 26.05.08.

Pomimo braku definicji rajy podatkowego w Polsce została stworzona lista rajów podatkowych. Po raz pierwszy została ona zawarta w rozporządzeniu Ministra Finansów z dnia 11 grudnia 2000 r. w sprawie określenia krajów i terytoriów stosujących szkodliwą konkurencję podatkową¹⁰.

Opublikowana lista budziła liczne kontrowersje. Były one związane z terminem wydania rozporządzenia, liczbą zawartych w nim państw oraz różnicami w identyfikacji rajów podatkowych pomiędzy listą opublikowaną przez OECD r¹¹. Odpowiedzią na krytykę było wydanie dwóch kolejnych rozporządzeń Ministra Finansów z dnia 16.05.2005 r. w sprawie określenia krajów i terytoriów stosujących szkodliwą politykę podatkową dla celów podatku dochodowego od osób fizycznych i od osób prawnych¹².

Nowa lista obejmująca terytoria będące rajami podatkowymi w stosunku do osób prawnych została skrócona do 40 pozycji. Terytoria uznane za raje podatkowe, które zostały wymienione w rozporządzeniu Ministra Finansów z dnia 16 maja 2005 r., można przedstawić w postaci mapy.

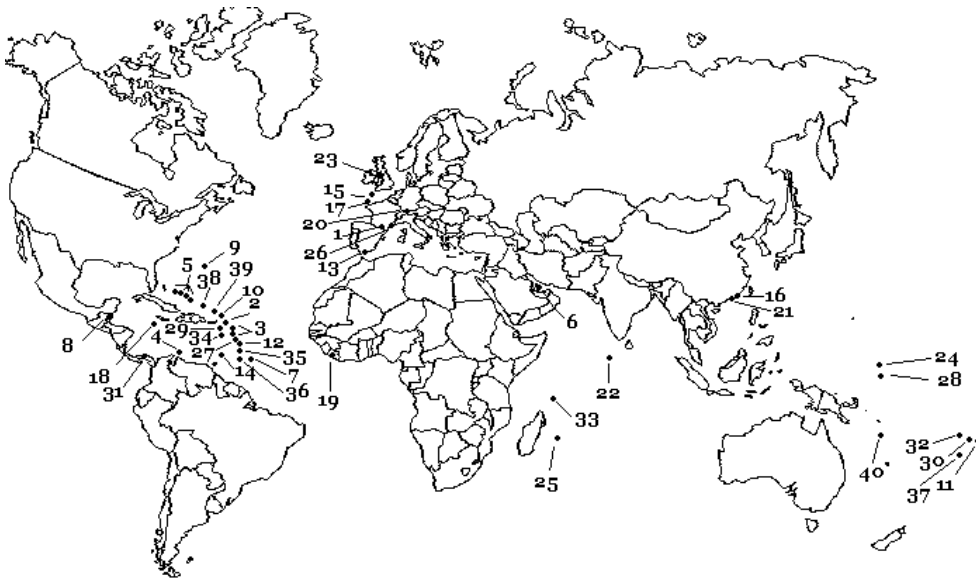
Największe skupiska obszarów uznanych za raje podatkowe można zaobserwować pomiędzy Ameryką Północną i Ameryką Południową. Są to wyspy leżące na Morzu Sargassowym. Znaczna liczba oaz znajduje się także na kontynencie europejskim. Kilka obszarów zlokalizowanych jest na Oceanie Spokojnym na wschód od wybrzeży Australii. Takie rozmieszczenie trudno uznać za przypadkowe. Wynika ono raczej z bliskości dobrze rozwiniętych państw, z których łatwiej jest pozyskać inwestorów wizją redukcji zobowiązań fiskalnych.

¹⁰ Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 11 grudnia 2000 roku w sprawie określenia krajów i terytoriów stosujących szkodliwą konkurencję podatkową (Dz. U. nr 115, poz. 1203).

¹¹ Lista ta została zawarta w raporcie OECD z 26.06.2000 r. *Towards Global, Tax Co-operation: Progress in Identifying and Eliminating Harmful Tax Practices*. Była ona sukcesywnie skracana o kraje, które nawiązały współpracę, www.oecd.org/document/43/0,2340,en_2649_33745_36153067_1_1,00.html-20k, stan na 01.06.08.

¹² Rozporządzenie z dnia 16 maja 2005 roku w sprawie określenia krajów i terytoriów stosujących szkodliwą politykę podatkową dla celów podatku dochodowego od osób prawnych (Dz. U. nr 94, poz. 791); Rozporządzenie z dnia 16 maja 2005 roku w sprawie określenia krajów i terytoriów stosujących szkodliwą politykę podatkową dla celów podatku dochodowego od osób fizycznych (Dz. U. nr 94, poz. 790).

Rys. 1. Umiejscowienie przestrzenne obszarów uznanych za raje podatkowe przez polskie ustawodawstwo

1. Księstwo Andory	20. Księstwo Liechtensteinu
2. Anguilla – Terytorium Zamorskie Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej	21. Makau – Specjalny Region Administracyjny Chińskiej Republiki Ludowej
3. Antigua i Barbuda	22. Republika Maledyów
4. Aruba – Terytorium Królestwa Niderlandów	23. Wyspa Man – Terytorium Zależne Korony Brytyjskiej
5. Wspólnota Bahamów	24. Republika Wysp Marshalla
6. Królestwo Bahrajnu	25. Republika Mauritiusu
7. Barbados	26. Księstwo Monako
8. Belize	27. Montserrat – Terytorium Zamorskie Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej
9. Bermudy – Terytorium Zamorskie Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej	28. Republika Nauru
10. Brytyjskie Wyspy Dziewicze – Terytorium Zamorskie Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej	29. Antyle Niderlandzkie – Terytorium Królestwa Niderlandów
11. Wyspy Cooka – Samorządne Terytorium Stowarzyszone z Nową Zelandią	30. Niue – Samorządne Terytorium Stowarzyszone z Nową Zelandią
12. Wspólnota Dominiki	31. Republika Panamy
13. Gibraltar – Terytorium Zamorskie Korony Brytyjskiej	32. Niezależne Państwo Samoa
14. Grenada	33. Republika Seszeli
15. Guernsey/Sark/Alderney – Terytoria Zależne Korony Brytyjskiej	34. Federacja Saint Christopher i Nevis
16. Hong-Kong – Specjalny Region Administracyjny Chińskiej Republiki Ludowej	35. Saint Lucia
17. Jersey – Terytorium Zależne Korony Brytyjskiej	36. Saint Vincent i Grenadyny
18. Kajmany – Terytorium Zamorskie Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej	37. Królestwo Tonga
19. Republika Liberii	38. Turks i Caicos – Terytorium Zamorskie Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej
	39. Wyspy Dziewicze Stanów Zjednoczonych – Terytorium Nieinkorporowane Stanów Zjednoczonych
	40. Republika Vanuatu

Źródło: opracowanie własne na podstawie Rozporządzenia z dnia 16 maja 2005 roku w sprawie określenia krajów i terytoriów stosujących szkodliwą politykę podatkową dla celów podatku dochodowego od osób prawnych, op. cit.

3. Prezentacja możliwości zmniejszenia obciążeń podatkowych za pomocą rajów podatkowych

Raje podatkowe próbują w różny sposób zachęcić inwestorów do funkcjonowania za ich pośrednictwem lub na ich terytorium. Analizę przydatności wybranych rajów podmioty gospodarcze najczęściej zlecają wyspecjalizowanym firmom zajmującym się doradztwem podatkowym. W trakcie takich konsultacji uwzględniane jest polskie prawo podatkowe, prawo podatkowe danej jurysdykcji oraz postanowienia międzynarodowych traktatów, w tym umów o unikaniu podwójnego opodatkowania zawarte pomiędzy Polską i wybranym państwem. Niektóre kancelarie oferują nawet możliwość zakupienia spółki *offshore* bez konieczności osobistego kontaktu. Procedura dokonywana jest wówczas poprzez Internet i pociąga za sobą niższe koszty, ale jednocześnie podwyższone ryzyko¹³.

Prowadzenie działalności gospodarczej na terytorium rajy podatkowego odbywa się za pomocą tzw. „spółek *offshore*”. Jest to potoczne określenie firmy zarejestrowanej w obcym dla zakładającej ją osoby systemie prawnym. Decyzja o prowadzeniu działalności gospodarczej w rajy podatkowym związana jest z koniecznością wyboru określonej formy prawnej przedsiębiorstwa, które ma zostać kupione lub założone. W rajach podatkowych istnieją specyficzne formy prawne spółek, jednak wśród najczęściej spotykanych można wyróżnić spółkę holdingową, inwestycyjną, handlową i doradczą, finansową, *hybrid company*, trust, *captive bank* (bank uwięziony), *captive insurance company* (uwięziona spółka ubezpieczeniowa)¹⁴.

Żeby zrozumieć ideę *offshore* należy zaznaczyć, że korzystanie z przywilejów rajów podatkowych jest możliwe bez konieczności fizycznej obecności zarządu, personelu, inwestorów w jurysdykcji, w której zarejestrowane jest przedsiębiorstwo. Praktyka wskazuje, że podmioty gospodarcze prowadzące działalność na międzynarodową skalę rejestrują się jedynie formalnie w rajach podatkowych. Fizycznie kontrolowane i zarządzane są z biur zlokalizowanych w miejscach dogodnych dla zarządu¹⁵.

¹³ J. Głuchowski, *Międzynarodowe prawo podatkowe*, w: *Finanse publiczne i prawo finansowe*, pod red. C. Kosikowskiego, E. Ruśkowskiego, Dom Wydawniczy ABC, Warszawa 2003, s. 102.

¹⁴ J. Głuchowski, *Polskie prawo podatkowe*, Wydawnictwo Prawnicze Lexis Nexis, Warszawa 2006, s. 171.

¹⁵ W. Knap, P. Wójciak, *Optymalizacja podatkowa z wykorzystaniem jurysdykcji krajów o łagodnym reżimie podatkowym*, „Przegląd Podatkowy” 5/2007.

Podmioty gospodarcze starają się wykorzystać raje podatkowe do zmniejszenia ciężących na nich obowiązków podatkowych. Istnieje wiele metod wykorzystania rajów podatkowych w takim celu i są one co pewien czas modyfikowane w zależności od zmieniającej się sytuacji i potrzeb. Część z nich opiera się na wykorzystaniu umów o unikaniu podwójnego opodatkowania¹⁶.

Popularną praktyką w zmniejszaniu obciążeń podatkowych jest nabywanie korzyści umownych (*treaty shopping*). Zjawisko to oznacza „dokonywanie określonych działań finansowych (operacji finansowych) poza granicami kraju podatnika, polegających na zastosowaniu postanowień konkretnej umowy o unikaniu podwójnego opodatkowania, które to działania prowadzą w rezultacie do uzyskania korzyści w postaci zmniejszenia zagranicznego podatku”¹⁷.

Nabywanie korzyści umownych odnosi się wyłącznie do praktyki wykorzystania umów podatkowych przez podmioty, które nie są objęte zakresem podmiotowym tych umów, lub też gdy obowiązujące postanowienia umów są mniej korzystne. *Treaty shopping* ma miejsce, gdy podmiot gospodarczy nie będący rezydentem państwa stanowiącego stroną umowy o unikaniu podwójnego opodatkowania zakłada w nim spółkę w celu uzyskania korzyści wynikających z umowy bilateralnej zawartej przez to państwo z państwem trzecim¹⁸.

Można wyróżnić dwie najważniejsze metody wykorzystywane w praktyce zakupu korzyści umownych. Jest to *treaty shopping* bezpośredni i pośredni. Niezależnie od formy korzyści wynikające z zastosowania zakupu korzyści umownych wynikają z postanowień umowy o unikaniu podwójnego opodatkowania, która przewiduje brak opodatkowania lub niskie opodatkowanie pewnej kategorii dochodów w kraju ich pochodzenia. Drugim elementem jest niskie opodatkowanie dochodów rezydentów rajów podatkowych lub preferencyjne traktowanie wybranych form działania. Ostatnim czynnikiem umożliwiającym osiągnięcie korzyści z *treaty shopping* jest niestosowanie w rajach podatkowych podatku u źródła¹⁹.

¹⁶ Międzynarodowe podwójne opodatkowanie można zdefiniować jako „nałożenie przez dwie suwerenne jurysdykcje podatkowe zgodnych co do rodzaju podatków na ten sam podmiot podatkowy, należnych za ten sam okres podatkowy z tytułu rzeczowo tożsamego przedmiotu opodatkowania”; A. Gomułowicz, J. Małecki, *Podatki i prawo podatkowe*, Wydawnictwo Prawnicze Lexis Nexis, Warszawa 2004, s. 532.

¹⁷ T. Lipowski, *Raje podatkowe a unikanie opodatkowania*, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2004, s. 222.

¹⁸ J. Vann, *International Aspects of Income Tax, Tax Law Design and Drafting*, International Monetary Found, Washington 1998.

¹⁹ J. Głuchowski, *Polskie prawo podatkowe*, op. cit., s. 173.

Następna forma optymalizacji podatkowej z uwzględnieniem rajów podatkowych polega na dążeniu do akumulacji zysków w krajach o niskich obciążeniach podatkowych. Jest ona związana z uzyskiwaniem dochodów biernych z terytoriów o wysokich obciążeniach podatkowych przez spółki offshore²⁰.

Metodą czerpania dochodów z terytoriów charakteryzujących się wysokim opodatkowaniem opierającą się na należnościach licencyjnych jest działanie spółki zlokalizowanej na obszarze rajy podatkowego jako licencjodawcy. Dzięki takiemu rozwiązaniu obniżeniu ulega podstawa opodatkowania w regionie, w którym obowiązują wysokie stawki podatkowe.

W przypadku odsetek korzyści podatkowe osiągnąć są dzięki utworzeniu przez spółkę *offshore* podmiotu gospodarczego na terytorium charakteryzującym się wysokim opodatkowaniem i finansowaniu jego działalności pożyczkami. Działanie to daje możliwość pomniejszenia podstawy opodatkowania w regionie o wysokich podatkach z tytułu wypłacanych odsetek i akumulacji zysku pochodzącego z odsetek w rajy podatkowym²¹.

Ostatnią kategorią dochodu biernego są dywidendy. Wykorzystanie płatności dywidend pozwala na przetransferowanie dochodów z państw cechujących się wysokimi podatkami. Metoda ta jest mniej skuteczna ze względu na fakt, iż dywidendy są wypłacane z zysku już po opodatkowaniu.

Kolejną techniką planowania podatkowego przy wykorzystaniu rajów podatkowych jest wyłączenie części dochodu spod krajowego systemu podatkowego. Pełne jej wykorzystanie możliwe jest wtedy, gdy pomiędzy krajem siedziby spółki a państwem, w którym zlokalizowany jest zakład, istnieje umowa o unikaniu podwójnego opodatkowania przewidująca metodę wyłączenia. Na jej podstawie dochody osiągnąć przez spółki podlegają opodatkowaniu w rajy podatkowym, w którym prowadzony jest zakład²².

Istotne znaczenie przy wykorzystaniu zakładu w celu zredukowania wysokości obciążeń podatkowych odgrywa rozstrzygnięcie kwestii prawa kraju do opodatkowania

²⁰ J. Banach, *Opodatkowanie dywidend wypłacanych podmiotom zagranicznym oraz uzyskiwanych ze źródeł zagranicznych przez polskie podmioty*, cz. 1, „Monitor Podatkowy” nr 12, 2001.

²¹ W niektórych krajach istnieją pewne ograniczenia wynikające z przepisów służących zapobieganiu nadużywaniu finansowania obcego, czyli tzw. cienkiej kapitalizacji (*thin capitalisation*). Por. J. Głuchowski, R. Lutski, V. Jaaskelainen, H.P. Nielsen, *Zarządzanie finansami w korporacjach międzynarodowych*, Wydawnictwo Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń 2001, s. 212-213.

²² *Definition of Permanent Establishment*, <http://www.imf.org/external/np/leg/tlaw/2003/eng/fen.pdf>, stan na 15.08.06.

wania zysków zakładu, a także podział dochodów na dochody zakładu i dochody przedsiębiorstwa. Odpowiednie regulacje można znaleźć w Umowie Modelowej OECD nakazującej przyporządkowanie dochodów przedsiębiorstwa działalności zakładu według zasady wyciągniętych ramion (*arm's length principle*)²³.

Posiadanie zakładu za granicą może się również wiązać z korzyściami pozapodatkowymi. Związane są one z brakiem obowiązku transferu do kraju wartości dewizowych pozyskanych przez zakład, który może posiadać za granicą rachunek bankowy oraz podejmować inne działania nie obejmowane zakresem zezwoleń dewizowych tak długo, jak długo te czynności są związane z działalnością zakładu.

Następnym sposobem skorzystania z przywilejów oferowanych przez raje podatkowe jest wykorzystanie cen transferowych w celu maksymalizacji zysku grupy podmiotów powiązanych. Manipulowanie nimi i ustalanie ich na poziomie odbiegającym od cen rynkowych, w celu uniknięcia lub zmniejszenia opodatkowania, określa się mianem stosowania cen transferowych²⁴.

Mechanizm stosowania cen transferowych polega na tym, że przedsiębiorstwo macierzyste jako eksporter nie wysyła towaru bezpośrednio do importera, ale sprzedaje go spółce z siedzibą w raju podatkowym. Płaci ona za towar cenę transferową niższą od ceny faktycznie oferowanej i płaconej przez finalnego nabywcę. Następnie spółka z raju podatkowego odsprzedaje ten towar finalnemu nabywcy, po wcześniej uzgodnionej cenie wyższej od ceny transferowej zapłaconej firmie macierzystej.

Działanie takie umożliwia wykazywanie najwyższych zysków w państwach, w których opodatkowanie dochodów jest najniższe, i równoczesne zaniżanie podstawy opodatkowania przedsiębiorstw posiadających siedzibę w państwach charakteryzujących się bardziej restrykcyjnym systemem podatkowym. W wyniku takiej operacji spółka macierzysta osiąga zysk niższy niż spółka z siedzibą w raju podatkowym, przez co ponosi niższe zobowiązanie podatkowe. Natomiast spółka z oazy podatkowej albo w ogóle nie płaci podatku, albo płaci go w bardzo małym wymiarze.

²³ *Articles of the Model Convention with Respect to Taxes on Income and on Capital*, <http://www.oecd.org/dataoecd/52/34/1914467.pdf>, stan na 06.06.08.

²⁴ M. Shaughnessy, J. Banach, A. Reszka, K. Szydłowska, P. Wiewiórka, *Ceny transferowe*, C.H. Beck, Warszawa 2003, s. 126. Por. J. Ickiewicz, *Niektóre strategie podatkowe i parapodatkowe jako specyficzne źródło i formy finansowania małych przedsiębiorstw*, w: *Harmonizacja rynków finansowych i finansów przedsiębiorstw w skali narodowej i europejskiej*, red. naukowa A. Bogus, M. Wypych, Difin 2007, s. 444-445.

Ceny transferowe mogą być stosowane także w przypadku usług. Wówczas skorzystanie z przywilejów podatkowych polega na zwiększaniu kosztów przedsiębiorstwa macierzystego poprzez zakup usług niematerialnych oferowanych przez spółkę z siedzibą w rajku podatkowym²⁵.

Nabycie usług powoduje wzrost kosztów, a co za tym idzie obniżanie się podstawy opodatkowania przedsiębiorstwa działającego w państwie o wysokich podatkach. Wprawdzie przychody za świadczone usługi stanowią przychód spółki z rajku podatkowego, ale ze względu na specyfikę terytorium, na którym działa, albo jest ona zwolniona z płacenia podatku dochodowego, albo opłaca go na preferencyjnych warunkach. Najczęściej kupowane są usługi dotyczące zarządzania, udzielenia licencji, działalności marketingowej oraz ubezpieczeniowej ze względu na trudności z ich rynkową wyceną²⁶.

Ze względu na fakt, iż w przypadku transakcji dokonywanych między podmiotami powiązаныmi będącymi rezydentami rajów podatkowych istnieje obowiązek sporządzania szczegółowej dokumentacji, która ma na celu wykrycie przez organy skarbowe nieprawidłowości w określeniu wysokości cen transferowych i doszacowanie dochodów, istnieje duże ryzyko związane z wyceną transferu dla podmiotu gospodarczego. Ryzyko przeprowadzenia kontroli z zakresu cen transferowych jest w wielu różnych badaniach i ankietach przeprowadzanych wśród menedżerów firm europejskich wymieniane na pierwszym bądź drugim miejscu w rankingu ryzyk podatkowych dla międzynarodowych grup kapitałowych²⁷.

Instrumentem umożliwiającym ograniczenie tego ryzyka jest uprzednie porozumienie cenowe (APA). Możliwość zawierania z władzami podatkowymi porozumień w sprawach ustalania cen transakcyjnych została wprowadzona do polskiej ordynacji podatkowej przepisami Działu IIa. Przepisy te obowiązują od 1 stycznia 2006 r.²⁸.

Osiągnięcie porozumienia między podatnikiem a organami podatkowymi w ramach APA zobowiązuje podatnika do stosowania uzgodnionej metodologii

²⁵ P. Kabalski, *Ustalanie, analiza i dokumentowanie cen transferowych usług niematerialnych z pomocą metod rachunkowości*, „Rachunkowość Finansowa i Audyt”, nr 11/2004.

²⁶ J. Głuchowski, J. Patyk, *Transfer pricing kościelnych osób prawnych*, w: *Finanse publiczne*, red. naukowa A. Pomorska, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2006, s. 252.

²⁷ *2005-2006 Global Transfer Pricing Surveys – Global Transfer Pricing Trends, Practices, and Analysis*, Ernst & Young, November 2005, s. 5-10.

²⁸ Ustawa z dnia 30 czerwca 2005 r. o zmianie ustawy – Ordynacja podatkowa (Dz. U. z 2005 r. nr 143, poz. 1199).

w zakresie cen transferowych, gwarantując jednocześnie brak negatywnych konsekwencji podatkowych tak długo, jak długo podatnik będzie postępował zgodnie z dokonanyymi ustaleniami²⁹.

Należy dodać, iż wykorzystanie oaz podatkowych niekoniecznie musi wiązać się z prowadzeniem na ich obszarze działalności. Istnieje szereg usług oferowanych przez firmy doradztwa podatkowego umożliwiających płacenie niższych podatków. Jedną z nich jest założenie fikcyjnie istniejącej spółki, tzw. spółki rotacyjnej, do której kierowane są dochody³⁰.

Usługą umożliwiającą dokonanie oszczędności podatkowych przy wykorzystaniu rajów jest wykup dodatkowego adresu na jego terytorium. W podobny sposób funkcjonuje wykupienie usługi nominowanej polegającej na pełnieniu roli dyrektora przedsiębiorstwa przez osobę fizyczną będącą rezydentem rajy podatkowego.

Podsumowanie

Jedną z metod wpływania na zwiększenie wartości przedsiębiorstwa jest wykorzystanie planowania podatkowego w celu zmniejszenia wysokości zobowiązań podatkowych. Jednym ze stosowanych narzędzi są raje podatkowe, czyli obszary oferujące niskie opodatkowanie lub zupełny brak opodatkowania.

Istnieje wiele metod wykorzystania rajów podatkowych do zmniejszenia ciążących na podmiotach gospodarczych obowiązków podatkowych. Wspólną cechą większości z tych rozwiązań jest dążenie do alokacji osiąganego dochodu w krajach o niskim obciążeniu podatkowym. Z reguły wiąże się to z koniecznością założenia spółki *offshore* w takim państwie.

Zasadniczym celem podejmowanych działań jest takie ukształtowanie stosunków gospodarczych, aby dochód, który dotychczas osiągniany był na terytorium państwa-siedziby, został przetransferowany do spółki będącej rezydentem rajy podatkowego. W konsekwencji prowadzi to do wykazania jak najwyższych

²⁹ Jako pierwsza skorzystała z porozumienia z Ministrem Finansów spółka Górażdże Cement S.A., członek jednego z największych na świecie koncernu cementowego Heidelberg Cement. A. Błażejewska-Gaczyńska, A. Nowak, *Możliwości rozwoju znaczenia uprzednich porozumień cenowych dla polskich podatników na podstawie doświadczeń europejskich*, <http://www.ey.com>, stan na 05.06.08.

³⁰ H. Hamaekers, K. Holmes, J. Głuchowski, T. Kardach, W. Nykiel, *Wprowadzenie do międzynarodowego prawa podatkowego*, op. cit., s. 263.

zysków w spółce zlokalizowanej na terytorium rajy podatkowej i równocześnie zniżenia podstawy opodatkowania spółki w państwie charakteryzującym się wyższym opodatkowaniem.

W ramach omówionych technik służących do redukcji obciążeń podatkowych za pomocą rajów podatkowych należy wymienić nabywanie korzyści umownych (*treaty shopping*), wyłączenie części dochodu spod krajowego systemu podatkowego, uzyskiwanie dochodów biernych, zastosowanie cen transferowych oraz działania nie wymagające rzeczywistego prowadzenia działalności na obszarze rajy podatkowej.

Poza oferowanymi przez raje podatkowe korzyściami podatkowymi nie bez wpływu na podmiot gospodarczy pozostają inne ważne cechy tych obszarów. Należy do nich zaliczyć sprzyjające warunki prowadzenia działalności gospodarczej, takie jak stabilizacja ekonomiczna i polityczna, brak restrykcji dewizowych, liberalny system prawny gwarantujący swobodę funkcjonowania oraz zapewnienie ścisłej tajemnicy bankowej oraz braku efektywnej wymiany informacji o podmiotach gospodarczych dla celów podatkowych.

USAGE OF TAX HAVENS AS AN INSTRUMENT FOR INCREASING COMPANY VALUE

Summary

Tax optimization can be treated as one of the forms of increasing company value because it can lead to an additional source of money. The effect of reducing tax duties is decreasing the cost of working and increasing the amount of money which can be used for realizing investments and as the source of gains and the tool of building market advantage areas. International companies are able to take advantages of different kinds of tax systems in countries. They use different techniques of international tax planning. One of them is connected with tax havens. Companies use several basic methods connected with tax havens to reduce tax obligations. The most popular are: treaty shopping, collecting passive income, permanent establishment, transfer prices, raising a rotary company.

Translated by Iwa Kuchciak